

Határ Győző

Új regényvilágot!

(keszegjáró válasz a Forrás körkérdésére)

Előljáróban valamit arról, hogy miért vagyok ebben a körkérdésben illetéktelen; miért nincs és nem is lehet súlya annak, amit a regényírásról mondhatok.

Hetvenöt után, úgy nyolcvan tájt, valami történik olyik írőemberrel. Életének zsinór-padlásáról leereszkedik egy vastagra rétegelt füstüveg függöny. Azontúl kettévágva éli meg a világjelenséget, amely tartalmazza; a füstüveg függönyön kívülre reked a fiatal világ, a ficka, eleven, törtető fiatalok világa, azoké, akik hormonforgalmuk és zsigeri reakcióik bilincseiben élnek. Ez determinálja látásmódjukat, ambícióikat; az erotika „vércukorszintje” tetőz minden verőerükben az aortától a karotiszig, sem nem képesek, sem nem akaródzik nekik tudomásul venni, hogy az erotika rács-prizmáján keresztül szemlélik/élik és értelmezik a körülöttük valót, az életjelenséget és a világot; vagyis hogy ez nem éppen eszményi módja a «világosan-látásnak».1

Nos, ezek, a fiatalok, a fiatalosak és a még-fiatalnak-számító író-memshabok és író-effendik ficka világa ha át-átkémlél is nagy néha ezen a minket elrekesztő füstüveg-függönyön, imbolygó alakunkat alig látja (regényeinkről nekik alig harangoztak). Kiáltozhatnak itéletnapig torkunk szakadtából, akár Edward Munch mélység felett állongó „Ordítózója”, hiába volna. Meg se hallják. Nekik a képből-kifele-haladó aggastyánok vagyunk, akikkel törődni nem fizetődik ki, örüljenek, hogy ápolják őket az elfekvőben, ha már ott vannak, és nem hajítják tetemüket a trágyagödörbe, ahogyan a görög bölcs helyénvalónak tartotta.2

Így kirekesztve és magunkra maradva, két fura fejlemény történik velünk; az egyik iszonytató, a másik a csodák csodája

(1) az iszonytató: világunk beszűkülése. A hazugság-összjáték monumentális „Római Arcélre” faragott oromszkláinak az aláomlása. Ami megmutatkozik és leredukálódik igazi való méreteire, tudomásul vesszük. Ebbeli felfedezéseink senkit nem érdekelnek. Beszűkülésünk felismeréseinek nincs hitele, aggkori ezotériáinknak az árfolyamát az irodalom börzén nem jegyzik. Ugyanakkor agyállományunk felszabadul az erotómánia nyomása alól.3 Mintha optikus reflexívünk receptora – a szem – reflektorra változnék, jupiter-lámpává, amelynek fénycsóvjája mélytengerekre világít; és

(2) – ez a csodák csodája. Olyasféle világosan-látás köszönt ránk, amelyet eladdig nem is remélhattünk. Nem a hóböly-vizionárius, hanem az antipróféta, az anti-látnok optikus megérzése – és ez a mi kitágulásunk. Látószögünk 360 fokosra tágul – és ez a mi „búcsúpillantásunk” ajándéka, alighanem: a légy optikája. Az, hogy körös-körül érő *gömblátásunk* támad. Látnunk adatik világunk működtető-mozgató rugóit, mint még soha. Ízésünk ehhez a filozófiai látomáshoz igazodik (ha tetszik: „elsatnyul”; ha tetszik: átfomálódik)

érelklődésünk bölcséleti sávja oly zsarnoki széles, hogy figyelmünkben más egyébre alig-alig marad. A jelenségvilág merkátortérképére ahogy lebegőkasunk magasából ráfókuszálunk, a nagy összefoglalások/összefüggések, a summázás, a kardinális pontok: már csak azok izgatnak igazán. A «mézesmadzagból» köszönjük, nem kérünk, a regényes elem nem kell többé, sőt valósággal irritál

az emberi viszonylatok, akcideneciák, szerelmi hentergések, úti kalandok, hajótörések/hányattatások korpuszukulái besöpörtetnek az *összképhez*, s amúgy is eltörpülnek a csillagméretű mestergondolatok mellett, amelyekkel ebben a kegyelmi állapotban találkozunk (kegyelmi állapotnak nevezem, mivel nagy árat fizetünk találatainkért: az elaggást)

ha leemelünk egy-egy könyvet a polcra, tízet egy ellen, hogy tíz könyv közül az az egy: valamelyik filozófusunk, történészünk, önéletírónk vagy polihistorunk lesz – hacsak nem holmi segédlet, hogy megbizonyosodjunk, emlékezetünk nem csal, valóban i.e. 1299-ben volt a kádesi «Népek Csatája» a szíriai Oronteszen, ahol II. Ramszesz hősiesen helytállt a hettiták ellen; hogy valóban Marcus Aurelius írta (görögül) a könyvekről, hogy «el velük! csak eltérítenek dolgotól s ezt nem szabad!»,4 vagy Kalimakhosztól való-e, «vastag könyvet írni nagyon gonosz dolog»5 – hogy jól idéztük a szerzőt, a *dictumot*, a dátumot, akit-amit segítségül hívtunk, hogy mellettünk bizonyágot tegyen

mea culpa. S ez már jó ideje így van: soha nem regényt, hanem valaki tudós toronykoponyát konzultálunk, legyen bár szellemtársunk avagy szellemi ellenfelünk: megküzdünk tévedéseikkel, összekacsintunk szövetségeseinkkel. A regények világa lemarad, az «*eidolonok*», az ideák, a «formák», az eszmék világában élünk

sem a líra, sem a filozófia igazában az irodalom masszívumához nem tartozik s annak nem tektonikus alkotórésze; önálló, öntörvényű domínium. Az analitikus bölcsélet jószerével kitérés csupán; sokunknak az ontológia volt és marad a filozófia csúcsdiszciplínája; felfoháskodásainkban a bölcsélet a *Regina Scientiarum* – még akkor is, ha a filozófia a tanácstalanság privilégiuma.

Amivel végezni fogom, ezzel a Caveat-tal kezdem. Szerencsére fizikai lehetetlenség, hogy bárkit is megbántsak: olyannyira nem vagyok mérvadó, olyannyira édes mindegy, mondjak bár akármit – ezen a vaslapáton, ahová a görög bölcs odateremtett.

Mi tagadás, úgy veszem kézbe a hozzám érkező regényeket, mint levitézett regényíró – ismerem a mesterséget. Elég ámolygóstoba vagyok ahhoz, hogy még mindig kíváncsian üssem fel a könyvet: hogy lássam, csinálják-e még, s ha igen, ma «hogyan csinálják». Erőt veszek magamon, a sürgőset későbbre hagyom és bele-belemerülök; s ha nem is mindet, olyik regényt (*mea maxima culpa!*) – végigolvasom.

Észreveszem és méltányolom az újdándiságot. Van, ami pozitív, van, ami negatív, és van, ami közömbös. Közömbös a lustos trágárság, ha csak úgy ömlik-özönlik, s már-már olyan öncélú, hogy olykor még a címbe is felhorgad; ilyenkor úgy érzem, féltehetséggel állok szemben, neki a bazmegezésen kívül alig jut eszébe valami eredeti, ez a mentőöv, amibe kapaszkodik, az életmentő szalmaszál. Így beszél a világ, így beszéljen a regény; legyen az irodalom a világ kesztyűbábuja.

A züllés, ó igen, az élethez az is hozzátartozik; a szesztestvérek titkos konfraternitása, füvezés-kábszerezés (rábandzsítva az Adyban-boldogult Pimodánra), dorbézolások, lubnyák-csajok átengedése, csereberéje; és ami mindezzel velejár: a sváda. Az a szaftos-zamatos *argot*, beköpés-és kiszólás-gyűjtemény, amely éppen járja. De ha a zülledelem az egész regény egyetlen «üzenete», cselekménye és mondanivalója, akkor féltő, hogy (*der Reine Narr: der hat aber ein Narratur!*) akkor én szemüvegtörülés ürügyén ebből a narratívából kihátrálok. A hányás-felmosás nem az én vödörre tartozik.

Meg kell hagyni, tüneményes tehetségekkel találkozom a fiatalok között: mesélő mirigyük alig győzi kiváladékolni tengernyi-tenger

úrtenivalóit, és ha igaz Cioran goromba-egyszerű *dictuma*, hogy az ember gyermeke akkor ír, ha rájön az írhatnék, akkor ezeknek kifogyhatatlan kedve kerekedett az írásra. És nem csupán a fiatalokra áll ez, áll ez a nem-is-olyan-nagyon fiatalokra, meg a még-fiatalosan-mozgó és peckelődő hatvan-hetven fele járókra is. Mert idesorolom a fiatalokhoz azokat is, akik még nem sejtik, hogy maholnap lecsattan mellettük életük zsinórpaddásáról ugyanaz a vastagra rétegelt füstüveg függöny, és a regényírásról kívülrékednek. A mezőnyt, már amennyire én ismerem – mert sokat maradék életidőmből nem áldozhatok rá, és ami regényt olvasok, az a bölcséleti elmélődés rovására megy –, mondom, amennyire én ismerem mai regényíróinkat, alkotáslélektani szempontból a következő típusokkal találkozom.6

(1) A cselekménnyel dolgozó, szerkesztve építkező regényíró típusa. Mint módszert, meg se próbálják: nem ajánlom a jegyzetelni/utánanézni/építkezni nem tudóknak. És ahogy a golfozó «elnöktől», az angol krikett-től elalszom, ugyanúgy, krimiket olvasni képtelen vagyok, a nyomozóktól akkorát ásitok, hogy nincs az a víziló, aki így egyből benyelne áldozatostul-gyilkosostul a világot; de mégis – az én szégyenletes gyarlóságom, hogy nem bánom, ha a regényíró (ravaszul, tudatosan, ösztönösen, akárhogy:) *kíváncsivá tesz* – ugyan mi következik.

(2) Cselekményesen ír ugyan, de könyve egyfajta *éducation sentimentale* torzalakja: érzelgős valláshangulatának vagy bölcséleti cselédromantikájának a vehikuluma. Példálódzva, rábeszélősen téríteni akar. A típusnak vannak kiemelkedő képviselői, akik bámulatosan értik a mesterséget; oly („szívhez szóló”) lila prózát írnak, amely voltaképpen irányregényt takar. Kiadóik áldják istenüket, hogy ilyen aranytojást tojó tyúkra tettek szert; olvasmányosságuk, tömegsikerük titka az, amit az angol úgy nevez, hogy *preaching to the converted* – a megtérteknek prézsmitálnak; szerencsájukra, a reorthyfikált (még-nem-rekádárizált) országban az együttgondolkodókból Dunát lehet rekeszteni.

(3) A tudatkiömlés grafomániásai. Ők a zenei «végtelen melódia» irodalmi változatai. Szó-bugyborgásuk, sziporkázásuk elkápráztat, melodikájuk megejtő. Mit «megbocsátom»: elfelejtem, hogy építkezni képtelenek. Erudíciójuk, hangulatfoltjaik, szó-találataik, melizmáik niagarájába beledőlök, vitetem magam, a boldogságtól fölig szaladó vigorral. Négy oldal hosszát tart a varázs; akkor hirtelen, mintha elválták volna. Becsapom a könyvet, elejtem és úgy elhányom, hogy képtelen vagyok újra rátalálni. Hova tehettem?! «Megvan», de nem nekem: *házon belül* elveszett.

(4) A szösszenet-tenger. Mulatságszerző foszlányok, adomák, sivító-trágár hökkenetek, igazi-mai beköpések. A boldogemlékű „Bölcs Rabi a Mellényzsebben” keresztény változata, rabbi helyett mintha egy pohoska püspök úr ömencenciássága sugdosódnék. Borsos anekdoták, fűszeres aforizmák, kamaszrohécselések, polgárpukkasztó seggre ejtések, keresett idézhetőségek, historikus memorábilák a családi (nemzeti) összekacsintás jegyében. Önkéntelen törekvés az elképesztésre. Oldalról oldalra a trágár kipöffenések medrébe ágyazva s azzal túlfűszerezve. Terjengősségük ellenére is nyilvánvaló, hogy „ötperces olvasmányok”: akárhol bele lehet kapni, akárhol ott lehet hagyni. Regényszerkezetnek, építkezésnek, boltozatos felívelésnek, *igazi* cselekménynek sehol semmi nyoma. Sebaj: senki nem olvassa végig. Beérik azzal, hogy lelkesen újságolják egymás-nak, bizonygatva, hogy nem maradtak le arról, ami a napi Harry Potter, alias *demier cri*. Írója zseniálisan kiaknázza az átlag-magyar olvasótábornak abbéli habitusát, hogy sietős a dolga, éktelen türelmetlen, csak öt perce van az olvasásra, aztán becsapja a könyvet. Ötször öt perce, ötszöri becsapásra. „Elofvasta”. És máris más irányú elfoglaltságokkal telik az élete. (Engem melleleg arra a Wittgensteinre emlékeztet, aki egy eldugott *aside*-ben *ad specatores* bevallja, mennyire irigyli azokat, akik a gondolat kifejtését piramidálisan felépítik s opuszuk egyetlen tömbbe fogott monográfia, Neki csak *aperçuk*-re futotta).

(5) A méltóságteljes hömpöly, a „Nagy Regény”. «Le-te-he-tet-len» – ha olvasótáborára talál. Széles osztovátán szövi alapszövetét. Olykor él a *longeur* eszközével, csak hogy „türelmetlenné” tegye az olvasót – ez annak a fortélya: hogy „ráéhezen” a folytatásra. Megesik, hogy a *longeur* fortélyával visszaél, ilyenkor oldalakat ugrik át az olvasó, a veszteség érzése nélkül. A Nagy Regényhömpölyön évekig dolgozó író a konzervatív ízlésű olvasótáborra alapít s nem csalódik – nem, még akkor se, ha a Derridasok szektája vagy más praetoriánus gárda elveri rajta a port (nincs jobb propaganda, mint a «betrány»).

Negatív újdonságok. Sokan nem jelzik a dialógust, ahogyan a párbeszédet hagyományosan elővezetni szokták; köztes-Európában gondolatjellel, Nyugaton idézőjelek közé téve. Az olvasó találja ki; tévedjen el benne. A narrátort a protagonisztésszel összekeverik, az idősíkokat összevetélik: az olvasó dolga, hogy kiismerje magát az írói elme-működés titkaiban. Ami valaha az amatőr, a műkedvelő biztos jele volt, az ma divatba jött: elfelejteni a bekezdést. Néha 20-30 oldalon elpereg egymás után s azokon a teljes tükör sűrűn tele betvekkel: inkább grafika, mint olvasnivaló szöveg. Az oldalak nagyot koppannak rajtam, mintha téglákkal dobálnák hálósípkás fejemet; ami Alice-t juttatja eszembe, Csodaországban, ahol Alice ajkbiggyeszve forgat egy könyvet: „Se rajzok, se beszélgetés. Ez is könyv?!“

Most beugrik, hogy egy ankéton egyszer megkérdezték – valamikor, azokban az időkben, amikor még szerettem a regényeket –, hogy voltaképp milyen regényeket szeretek. Válaszomat feszült figyelemmel hallgatták. Kivált azt a fajtáját, amelyet feszült figyelemmel kezdek olvasni, mert odabilincsel. Türelmetlenné tesz anélkül, hogy letétené magát: sehol semmi. Majdhogynem haragra gerjeszt: mi ez? fehér odalak? ebben a könyvben nem történik semmi? Mind csak tolom-teritem magam előtt a betűtengert, és még mindig sehol semmi. Lévné ez a mesterfogás az a fajta *longueur*, ami még véletlenül sem az „üresjárat”; titkos úton-módon, érezhetőleg igencsak halagdogálunk előfele a mélyfeküben, a regényanyag tektonikus tömkelegében: türelmetlen izgalommal követjük s magunkon érezzük a biztos kézzel vezető kezét. És semmi se történik. Mi ez? Hát ebben a könyvben nem koccan-moccan semmi?! Már a jó felén túl vagyok és még ne-adj-isten-hogy. *Sehol semmi*. Vakmerőség; impertinencia. Nem hiszek a szememnek. Titka van? Egyre dúltabban, *crescendo* szántok-nyargalok végig az utolsó fejezeteken, és a végén, nos, a végén. Becsapom, ölembe ejtem, és mint aki nem győz ámuldozni, hosszan eltűnődöm rajta:

– Hogy ebben a regényben mennyi minden történt!

Csodálkozásom határtalan. Rajongásom is. Soha ilyen kedvemrevaló könyvet, soha!

Így voltam Stendhallal, így Prousttal, Musillal; így Ljeszkowal, így a flaubert-i *Éducation Sentimentale*-l (nem a második «véglegessel», hanem az első változattal, az igazival). Mintha valami *okkult kvalitásuk* volna: a maga korában mindahányá amaz ősrégi, örök *avantgarde*. És akkor már akiről Longfellow azt tartotta, «*the Only-One*», a Legények Elejét hogy ki ne felejtsem. Nagyon is így voltam Jean Paul bővíteles oeuvre-jével, kivált a Siebenkäs-saga kacagtatva-vérfagyasztó *Doppelgänger*-történetével, és nem utolsó sorban a Jean Pauli *Opera Omnia* betetőző óriás művével, az Üstökössel

eredetiségben, obskurantizmus-gunyorában, ismeretanyag és érzelmvilág periméterében túltesz mindenkin, mindeneken. Filozófus ő a regényírás határán, az európai regényírás csillagmilliárdos egén a Napnak számító égitest; az egyedüli, akire Goethe féltékeny volt (Schillerrel együtt, közeledését hűvösen fogadta). Nemhiába írta róla, Jean Paulról, Stefan Georg, hogy amit a német nyelvből sikerült kicsalni, az «*die glühendsten Farben und die tiefsten Klänge*». Csupán mint nagyon is időszerű kuriózumot hadd említsem, hogy az a mainapság oly gyakorta felemlégetett szállóige, hogy «*Gott ist tod*», igazában Jean Paultól származik, Nietzsche lehetetlen, hogy ne olvasta légyen; áthallásban, tán csak csízelt tőle: mestere, nyolcvan évvel az ő Zarathustrája előtt, 1796-ban már

[Kitérés – de csak zárójelben. Szent Ágoston mondja: az ember – szakadék

szörnyen elmélyült ez a nemzedékek közötti szakadék, mint még soha. S jóllehet, ez már visszatérő motívumom; rögeszmém, hadd hozom szóba megint: olyik regényíró rangján alulinak érzi és még a gondolatát is elutasítja, hogy ez is kell: «feszíteni az érdeket». Mintha csak *lereagálásra* használná az írást; megírja magának hiányzó szerelmeit, kalandjait/üzekedéseit, narkós-kokós életszakaszát, szívárvánnyal sugározza be életszürkeségét, kirija magából frusztrációit, botlásai-szerencsétlenkedései bántó emlékét. Bosszút áll a világon azzal, hogy még sokkalta kegyetlenebbnek ábrázolja, mint amilyen

váltig intelmezem magam: a zsenge lelkekre nem szabad megneheztedned csupán azért, mert ott kezdik, ahol magad is kezdted: az elején. Így tudta Ortega is: «minden tigris azt hiszi, tigrisnek ő az első; úgy képzelem, hogy elsőnek ő kezdi a tigrismesterséget».8 Még akkor is, ha azon kapjuk rajta, hogy ő mint tigris-forma zsenge lélek a mitesszerei bánatát nyomogatja ki avagy írásban onanizál (és befele-sírvá panasolja, hogy „az sem az igazi“)

generációs szakadékok nyiladoznak közöttünk. Kitalálom, érződik a könyvön, hogy írója tán «füvet» igen, de soha puskaoptort nem szagolt, háborút nem látott, hacsak nem filmen. A háború, mint fenyegetettség, mint traumatikus borzalomtömeg, életének nem alkatrésze. Neki gyanús és vitatható öreges motyogás minden ócska világháború; vagy hogy volt egy Rákosi Mátyás, akiről korszakot neveztek el (félrebeszélés, tündérmese).

A középkorúak közül (ötven fölött) olyik Kádár Jánost mint a Haza Bölcsét tartja számon, csak épp bölcsőbb Deák Ferencnél, mert «nehezebb volt küldetése, hogy tíz éven át titkon előkészítse a hatalomváltást». Visszanézek a béke boldog gyermekeire és olykor borsódzik a hátam tőle – amilyen furcsálkodva vizslatják az aggastyánokat, hogy hátha az intézményesített, kötelező életkorhatár bevezetésén törnek a fejüket. Csendes állami elaltatással képzelek; hogy gyorsított kilakoltatással eltüntessék a túl soká móráló aggastyánokat,⁹ a vénséges-véneket, akik váltig «ütött és kapott sebeket» emlegetnek ott, ahol ők vagy nem látnak semmit, vagy hátat fordítva amúgy sem hiszik.

A demokrácia előnye, hogy a néhai diktatúra, az „átkos” emléke lerogyan, mint a samunadrágja, és még a vetülete is, teljes nulla. S ezzel az a valami, ami milliók élet-napját, tudata minden zegét-zugát eltöltötte, azontúl sehol-de-sehol. Védekező humora, viccei-sírvei vagy érthetetlenek, vagy érdektelenek. A fiatalok egy behemót dossziét tartanak fenn a motyogóknak – abban rakják le az ostoba emlékezők grávámenjeit, s a dosszién, nagy betűvel ez áll: *Ki Nem Szarja Le*. Kitérés eddig]

Az úgazdag, aki a könyvet folyóméterszámra rendeli, megveszi a legújabb lexikonsorozatot, és mivel megengedheti, bőrze kötetit mind, de mint lexikont használni nem tudja: ő az előkelőségtől „diszlexiás”. De – addsz piculát! – ő is „könyvvásárló”

divat-elméletek arról, hogy „a történelemnek vége”, „a bölcséletnek vége”, „a regénynek vége”, s így a regényírás maholnap lekerül a napirendről – az angolszász világ roppant évi könyvtermése ezeket a nyegle elméleteket észre se veszi. Évről évre csak úgy zúdulnak a regények a könyvpiacra, áraikba belekalkulálva a majdnem azonnali ramsolást és az öldöklő versenyt: minden szupermarketben árengedménnyel behirdetik és azonnal árulják, alighogy megjelent

minden regény olvasmányos, eladható és meggyőző piaci portéka; ha nem ilyen, és se égen, se földön sehol semmi *narratívája*, mert történetesen valamely Párizsban vagy az amerikai egyetemeken kiagyalt és szétkürtölt ficamos regényelmélet kaptafájára megy, akkor undorodva recenzeálják, nem veszi meg a kutya sem, és akár megjelenés után rögtön eladhatják makulatúrának

így működik a szigetországi, a tengerentúli könyvkiadás – permanens hajótörésben. Esőznek a besztzellerek, melyek irodalmi értéke csekély, ugyanakkor nem múlik el esztendő, amely ne hozná meg a maga időálló remekművét. De nincs se Mikulás bácsija, se tengerentúli messiása, hogy a hóna alá nyúljon, a „Sponzeráj”, a kormány-egekből hulló manna intézménye ismeretlen

negyedszázad is beletelik, amíg «helyreáll» nálunk is ez a gyalázatos (állítólag «egészséges») állapot, amely a Piac szuverén uralma, felvilágosodás-ellenes, bamba diktatúrája. Remélhetőleg ennek a diktatúrának a «keménységét» is meg lehet puhítani megszégyenítéssel, felvilágosult iparmagnás-jótekonysággal, rektifikáló kormánysszubszubsziókkal. Köszönöm az isteneknek, hogy annak a szörnyedelmét sínyleni már nem leszek kénytelen, és ott álmodom majd az igazak álomtalan álmát, ahol édes-mindnyájan, beleértve ama jeles életbiztosítási ügynököt, bizonyos Pascal nevezetűt, aki hírhedt «fogadásával» akkorát bukott, amekkorát bukni csupán a lángelmék magas privilégiuma.

S itt zenei zárlat következik, amely egyúttal a dolgok hátulütője. Mindaz, ami itt olvasható volt, az nem igaz. Füllentősnek születtem, mint hazugnak a krétaik. Még boldogult regényíró-koromból maradt vissza ez a vásott rossz szokásom, letenni róla nem tudok.¹⁰ Pontról pontra, akik a felsorolt «írói bűnökben» (és visszas «erényekben») elmarasztaltattak, egycsapásra ártatlanok minősülnek (bármelyik «alkotáslélektani» kategóriába tartozzanak is), és az ellenük látatlanba felhozott vádak semmisnek nyilváníthatnak

így igaz, mihelyt istenáldotta tehetséggel találom magam szemben, olyannal, aki lepányváz; aki géniusának találékonyásával megbabonáz. Már az első, nekikezdő hangvétele is olyan, hogy megigéz és székemhez kötöz oldalról oldalra, mert már képtelen vagyok szabadulni hipnotikus hatalma alól

ugyan ki is vagyok én, hogy elvitassam a történelemből való kibutulás szent jogát az ifjúságtól? Hiszen ez a kiüresedés emberi habitusunk természetes velejárója – ez tart felszínen az informatika adatbázis-áradatában. Csak rajta, bátran, valahányan, ti, kik milliomm-gigabájtos szövegszerkesztő tollat ragadtok ma, honunk szebbelékű leányzói, honunk lánglelkű ifjú titánjai: felejtsetek el minél szakszerűbben, minél gyorsabban, mentől alaposabban, töröljetelek le a monitorról

s annak utána teremtetek a magatok képeire és hasonlatosságára egy új regényvilágot, újdánci narratívák/paradigmák/paraméterek – rangosnál rangosabb popsztárok, sokat emlegetett rock-szövegek lavina-görgésével.

robogjatok csillagsugárvasúton, fűzzétek tündérművészetbe utópiák-ukroniák fiktív galaktikáit, és – Puckkal – kerítsetek övet a föld körül negyven perc alatt.

Jegyzetek

1 mi tűrés-tagadás: én is így voltam vele, én is ezen a sűrű borsóleves-ködön keresztül néztem a világot; bár váltig küzdöttem a pánerotícizmus szemlélete ellen és nagyon is el tudtam képzelem a multiverzumban egy olyan másminen bioszférát, amelyben a replikatív faj-és lényfenntartásnak más a biomechanizmusa.

2 «A holtak a trágyánál is kidobnivalóbbak». (Hérekleitosz, CX)

3 «Valaki megkérdezte Szophoklész: – Hogy állsz a szerelemmel? Elboldogulsz-e még az asszony-félevel, ha kell? – Mire ő: – Ugyan már! Nincs nálam boldogabb, most, hogy túladtam rajta; olyan ez, mintha valahára holmi garázda, őrgöngő (rabszolgatartó)

Gazda markából szabadultam volna...». (Platón, Politeia).

4 A phesz ta biblia. Meketi szpo. Ou dedotai. M. A., Elmékedések.

5 To mega biblion iszon toi megaloi kakoi. K., Epigrammák

6 «regényíró-típusok, regényíró-módszerek» – v.ö. A Partravetett Bálna; önéletírásom harmadik kötetében, 361-375 old. (HGy Életútja I–II–III. Életünk Könyvek, Szombathely 1993-95). Lásd a világhálón: www.irodalmiakademia.hu

7 Ehestand, Tod und Hochzeit des Armenadvokaten Siebenkäs (1796-97) A főhős álmod lát: a Halott Krisztus szózatot intéz az árvaságra jutott Mindenséghez – arról, hogy sorsuk a teremtetlen örök-lét; az agyém, a létezni-mulasztott Atya – halott. Más formában a gondolat Az Üstökösben (Der Komet – 1820-22) újra felbukkan. [Jean Paulról bővebben I. szerző Antibarbarorum Libri I–II opuszában 1. kötet, «A Fülem Mögött», 477-8 és 581 old. (Argumentum Kiadó Budapest – 2001)]

8 «Todo tigre es un primer tigre; tiene que empezar desde el principio su profesión de tigre». José Ortega Y Gasset, Misión del Bibliotecario

9 vagy ahogyan Strindberg Viharos Tengeren c. remeklésében a regénybeli sziget folklórához hozzátartozik az a bevett családi szokás, hogy a fiatal halászházaspár a mélyen alvó öregek koponyájába hosszú kampósszöveget ver, csak hogy minél előbb megörökölhesse a halászbárkát. Ugyanígy, nálunk, a lakás megöröklésének felgyorsítására volt eset, hogy megmérgezték, eltettek láb alól egy-két öreget; a Kádár-korszak bűnügyi krónikájában volt erre példa nem is egy, sőt akadt bátor irodalmár, Galgóczi Erzsébet, aki elbeszélést kerekített belőle: országos visszhangja volt.

10 lásd Csodák Országá Hátsó-Eurázia c. regényem *ad attacca* indítását: «Ez a néhány oldal, amit most le fogok írni, nem igaz (...) Csöndesen, tervszerűen becsaplak benneteket – tehát az egész, min-denestül hazugság lesz, és csak az utóján, mint valami kalapácsütést, mérem hátulról fejetekre a valóságot, saját széketek benyomását, amin ültök, a cipőt a talpatok alatt (...) Csak hogy ezzel is megnehezítsem a dolgomat; hogy állandóan ugrásra készen lehessetek és – világcsaló! – ragadhasatok torkon – hazug! delejező! – teperhessetek le: nem a jóakarotokat, hanem a rosszakarotokat kérem ehhez az olvasáshoz», stb. *In*: Huligánia, avagy a Vágyak. A regényfolyam első kötete (1939-42). Lásd a világhálón, a Digitális Akadémia honlapján: www.irodalmiakademia.hu